

Fimmtudaginn 14. mars 1996.

Nr. 463/1994.

Protabú Miklagarðs hf.

(Ástráður Haraldsson hrl.)

gegn

Samvinnulífeyrissjóðnum

(Kristinn Hallgrímsson hrl.)

Gjaldþrotaskipti. Riftun. Óvenjulegur greiðslueyrir.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Markús Sigurbjörnsson og Gunnlaugur Claessen og Eiríkur Tómasson prófessor.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 17. nóvember 1994. Hann krefst þess, að rift verði með dómi greiðslu á skuld Miklagarðs hf. við stefnda, að fjárhæð 6.790.791 króna, og að stefndi verði dæmdur til að endurgreiða sömu fjárhæð með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. júlí 1993 til greiðsludags. Hann krefst enn fremur málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

I.

Málavöxtum er lýst í hinum áfrýjaða dómi. Eins og þar getur, veitti stefndi Miklagarði hf. lán, að fjárhæð 10.000.000 króna, 5. mars 1993, er skyldi endurgreitt tíu dögum síðar. Í þessu skyni var stefnda afhentur tékki, að fjárhæð 10.027.500 krónur, sem reyndist innstæðulaus, er hann var sýndur til greiðslu á gjalddaga lánsins. Frá 18. mars 1993 til 8. júní sama ár endurgreiddi Mikligarður hf. lánið að mestu leyti með samtals 9.790.791 krónu. Þar af voru samtals 3.000.000 króna greiddar stefnda 23. og 30. mars 1993 af banka-reikningi Miklagarðs hf. Hinn hlutinn, 6.790.791 króna, var greiddur með því, að verðbréfaviðskiptum Samvinnubankans, sem var deild í Landsbanka Íslands, var falið að selja í umboðssölu viðskiptavíxla í eigu Miklagarðs hf., en andvirði þeirra var lagt inn á tékkareikning stefnda í samræmi við skrifleg tilmæli þess efnis frá félaginu. Þær greiðslur fóru fram 18. mars, 20. apríl, 18. maí og 8. júní 1993. Snýr krafa áfrýjanda um riftun að þessum síðastnefndu greiðslum.

Í málatilbúnaði áfrýjanda kemur fram, að stefndi hafi í byrjun árs 1993 veitt Miklagarði hf. önnur skammtímalán, að fjárhæð 4.000.000 króna til 15.000.000 króna hverju sinni. Hafi þau lán yfirleitt verið endurgreidd nokkrum dögum síðar af bankareikningi Miklagarðs hf. Lán það, er veitt var 5. mars 1993, að fjárhæð 10.000.000 króna, hafi verið hið eina, sem endurgreitt hafi verið með öðrum hætti. Hefur stefndi ekki hnekkt þessum staðhæfingum áfrýjanda.

II.

Áfrýjandi reisir kröfu sína um riftun meðal annars á ákvæðum 1. mgr. 134. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o. fl. Bú Miklagarðs hf. hafi verið tekið til gjaldþrotaskipta 15. júní 1993, sem jafnframt sé frestdagur við skiptin. Greiðsla skuldar félagsins við stefnda með víxlum í eigu þess svo skömmu fyrir frestdag teljist vera greiðsla með óvenjulegum greiðslueyri í merkingu laganna. Öllum skilyrðum sé fullnægt, svo að rifta megi greiðslunni og endurkrefja stefnda um sömu fjárhæð og hann tók við af andvirði víxlanna.

Við mat á því, hvort um óvenjulegan greiðslueyri hafi verið að ræða, verður að líta til þess, í hvaða formi greiðslan fór frá skuldaranum, en ekki, í hvaða mynd hún barst kröfueiganda. Greiðsla á peningakröfum með viðskiptabréfum frá þriðja aðila getur almennt ekki talist venjulegur greiðslueyri í viðskiptum. Ekki var fyrir fram samið um greiðslu í þessu formi í skiptum Miklagarðs hf. og stefnda, heldur var gert ráð fyrir greiðslu með tékka 15. mars 1993. Greiðslur með þessum hætti höfðu ekki heldur tíðkast við endurgreiðslu fyrri skammtímalána, er Mikligarður hf. fékk hjá stefnda. Skiptir í því efni ekki máli, hvort stefndi hafði vitneskju um uppruna þess fjár, sem lagt var inn á bankareikning hans eftir sölu víxlanna.

Þegar þetta er virt, verður fallist á kröfur áfrýjanda um riftun á greiðslu Miklagarðs hf. til stefnda og um endurgreiðslu sömu fjárhæðar, sbr. ákvæði 1. mgr. 134. gr. og 1. mgr. 142. gr. laga nr. 21/1991. Verður stefnda gert að greiða dráttarvexti af þeirri fjárhæð frá 28. mars 1994, þegar héraðsdómsstefna var birt. Þá verður stefnda gert að greiða áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Rift er greiðslu Miklagarðs hf. á skuld við stefnda, Samvinnulífeyrissjóðinn, sem fram fór 18. mars, 20. apríl, 18. maí og 8. júní 1993, samtals að fjárhæð 6.790.791 króna.

Stefndi greiði áfrýjanda, þrotabúi Miklagarðs hf., 6.790.791 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 28. mars 1994 til greiðsludags.

Stefndi greiði áfrýjanda samtals 500.000 krónur í málkostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 3. nóvember 1994.

Mál þetta, sem tekið var til dóms mánudaginn 10. október sl., hefur þrotabúi Miklagarðs hf., kt. 601083-0869, Lágmúla 5, Reykjavík, höfðað fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur með stefnu, birtri 28. mars 1994, á hendur Samvinnulífeyrissjóðnum, kt. 430269-0389, Laugalæk 2 a, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru eftirgreindar:

1. Að rift verði með dómi greiðslu á viðskiptaskuld Miklagarðs hf. við stefnda, að fjárhæð 6.790.791 kr.
2. Að stefndi verði dæmdur til að endurgreiða stefnanda 6.790.791 kr. Þá krefst stefnandi dráttarvaxta af tildæmdri fjárhæð frá 1. júní 1993 til greiðsludags samkvæmt ákvæðum III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987. Jafnframt krefst hann, að dæmt verði, að dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. júlí 1994, í samræmi við 12. gr. sömu laga.
3. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málkostnað að mati dómsins eða samkvæmt málkostnaðarreikningi, og beri málkostnaðarfjárhæð dráttarvexti samkvæmt III. kafla laga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Dómkröfur stefnda eru þær, að hann verði sýknaður af kröfum stefnanda og jafnframt verði stefnandi dæmdur til að greiða honum málkostnað samkvæmt mati réttarins með inniföldum áhrifum 24,5% virðisaukaskatts á málflutningsþóknun.

Sáttaumleitanir fyrir dómi hafa ekki borið árangur.

Málavextir.

Mikligarður hf. var upphaflega sameignarfélag í eigu Sambands íslenskra samvinnufélaga og þriggja kaupfélaga, sem stofnað var í janúar 1983 til þess að reka stórmarkað með matvöru og sérvöru í Holtagörðum. Hinn 1. janúar 1990 var Miklagarði sf. breytt í hlutafélag, Miklagarð hf., en þá sameinuðust

félaginu verslunardeild Sambandsins og verslunarrekstur Kron. Tilgangur hlutafélagsins skyldi vera heildsölu- og smásöluverslun, innflutningur, rekstur fasteigna, lánastarfsemi og skyldur atvinnurekstur. Mikligarður hf. rak um skeið fjóra stórmarkaði undir nafninu Kaupstaður og auk þess fimm svonefndar 11/11-verslanir auk stórmarkaðarins í Holtagörðum og umfangsmikillar innflutningsverslunar.

Mikligarður hf. var rekinn með stórfelldu tapi allt frá byrjun. Eigið fé félagsins var neikvætt um 355 milljónir króna bókhaldsárið 1991-1992, en tap á rekstrinum það tímabil var 395 milljónir króna. Samkvæmt áritun endurskoðenda fyrirtækisins á rekstrarreikning þess fyrir árið 1991 var vafamál, hvort félagið gæti haldið áfram starfsemi sinni. Þegar þetta lá ljóst fyrir, greip stjórn félagsins til þess ráðs að auka hlutafé með það að markmiði að bjarga rekstrinum. Í kjölfar þess var 30. september 1992 ákveðið að auka hlutafé fyrirtækisins úr 53 milljónum í 670 milljónir. Átti sú ráðstöfun að tryggja rekstur og efnahag Miklagarðs hf. til frambúðar. Í reynd var hlutaféð aukið um 453 milljónir, en þrátt fyrir þessar ráðstafanir var fyrirtækið áfram rekið með stórfelldu tapi.

Á stjórnarfundum 11. desember 1992 lagði þáverandi framkvæmdastjóri fram bráðabirgðauppgjör vegna rekstrar síðustu 11 mánaða og áætlaðrar afkomu fyrir 12. mánuðinn. Áætlun þessi gerði ráð fyrir, að halli ársins 1992 yrði 153,9 milljónir. Á fundinum komu fram áhyggjur stjórnarmanna af miklum taprekstri fyrirtækisins og stöðu ýmissa deilda þess.

Hinn 22. mars 1993 barst stjórn Miklagarðs hf. bréf frá bankastjórn Landsbanka Íslands, aðalviðskiptabanka fyrirtækisins, og kom þar fram það álit stjórnar bankans, að Mikligarður hf. væri ekki í stakk búinn til að starfa áfram. Þetta álit bankastjórnar var reist á athugunum starfsmanna bankans og óendurskoðuðum drögum endurskoðenda Miklagarðs að ársreikningi fyrir árið 1992. Í bréfinu kom fram það álit bankans, að fjárhagsstaða félagsins væri orðin slík, að þegar yrði að grípa til ráðstafana, sem miðuðu að því, að rekstri félagsins yrði hætt. Einnig var tekið fram, að bankinn legði á það áherslu, að stjórn félagsins gerði grein fyrir því, hvaða ráðstafanir hún áformaði að gera til að hætta starfsemi félagsins og gera upp við bankann og aðra kröfuhafa. Í bréfinu var það skilyrði sett fyrir framhaldi viðskipta, að fulltrúi bankans samþykkti dag hvern öll áform félagsins um greiðslur til einstakra lánardrottna.

Stjórn Miklagarðs hf. kom saman 22. mars 1993. Á þessum fundi voru lagðar fyrir stjórnina bráðabirgðatölur vegna uppgjörs ársins 1992, sem vísuð var til í bréfi Landsbankans. Sýndu tölur þessar, að áætlað tap ársins 1992 var orðið 472.184.401 kr. Einnig ræddu fundarmenn áður nefnt bréf

Landsbankans og þær ráðstafanir, sem grípa yrði til í rekstri fyrirtækisins. Að loknum miklum umræðum samþykkti stjórnin þá tillögu stjórnarformanns að fela fulltrúum Sambandsins í stjórn Miklagarðs hf. að gera stjórn Sambandsins grein fyrir stöðu Miklagarðs hf. Stjórn Miklagarðs hf. kom svo aftur saman 25. mars 1993. Á þeim fundi var lýst þeirri ákvörðun Sambandsins að hætta afskiptum af rekstri Miklagarðs hf. og leggja fyrir stjórn Miklagarðs hf. að selja fyrirtækið, annaðhvort í heilu lagi eða einstakar deildir þess. Á fundinum var ákveðið að segja upp öllum starfsmönnum félagsins frá 1. apríl 1993 að telja. Ákveðið var að ráðast ekki í neinar nýjar fjárfestingar og greiða aðeins þær skuldir, sem óhjákvæmilegt væri að greiða til þess að geta haldið áfram rekstrinum. Þá skyldi aðeins kaupa þær vörur, sem nauðsynlegar væru til endursölu með skemmsta mögulega fyrirvara. Með sama hætti skyldi leitast við að afþakka þær vörur, sem ætla mætti, að yrðu fyrirtækinu fljótt íþyngjandi birgðalega. Að lokum skyldi stefnt að því að selja eignir og rekstrarþætti fyrirtækisins.

Í kjölfar þessa fundar var fjölmiðlum 26. mars 1993 send fréttatilkynning frá stjórn Sambandsins og stjórn Miklagarðs hf., og kom þar fram, að hallarekstur fyrirtækisins væri meiri en gert hefði verið ráð fyrir. Þar kom einnig fram, að ákveðið hefði verið að selja allar rekstrareiningar fyrirtækisins.

Með bréfi framkvæmdastjóra Miklagarðs hf., dags. 31. mars 1993, var þessi ákvörðun kynnt og öllum deildum tilkynnt um breytta viðskiptahætti.

Pegar hér var komið, telur stefnandi fullvíst, að Mikligarður hf. hafi verið kominn í greiðsluþrot, og fullyrðir, að stefnda hafi verið kunnugt eða mátt vera um það kunnugt. Bú Miklagarðs hf. var að beiðni stjórnar félagsins tekið til gjaldþrotaskipta 15. júní 1993 með úrskurði Héraðsdóms Reykjavíkur. Innköllun til kröfuhafa var birt í Lögbirtingablaði 7. júlí 1993, og var fyrsti skiptafundur haldinn 3. nóvember 1993. Samtals námu lýstar kröfur í búið 1.778.822.754,83 krónum.

Stefndi í máli þessu, Samvinnulífeyrissjóðurinn, var einn af hluthöfum í Miklagarði hf. Áttu aðilarnir í verulegum viðskiptum af ýmsum toga, m. a. veitti stefndi Miklagarði hf. lán árið 1993 allt frá 4 upp í 15 milljónir króna, sem Mikligarður hf. greiddi yfirleitt út af bankareikningi sínum nokkrum dögum síðar. Síðasta lánið, sem Samvinnulífeyrissjóðurinn veitti Miklagarði hf., 5. mars 1993, að fjárhæð 10 milljónir kr., er hið eina, sem Mikligarður hf. telur sig hafa greitt með viðskiptabréfum á þriðja aðila.

Stefnandi fullyrðir, að víxilskuld Miklagarðs hf. hafi að hluta til verið gerð upp með afhendingu víxla á hendur þriðja aðila, sem stefndi hafi tekið til sín og notaði til skuldajafnaðar á móti kröfu sinni á Miklagarð hf.

Stefnandi segir, að riftunarbréf hafi verið sent 24. mars 1994, en engin

viðbrögð orðið við því. Skiptastjórar hafi því talið málsókn þessa óhjákvæmilega, þar sem stefndi hafi ekki fallist á riftun og endurgreiðslu.

Stefnandi sundurliðar nánar greiðslu þá, sem krafist er riftunar og endurgreiðslu á. Var um að ræða samtals 13 víxla, samtals að fjárhæð 6.984.931 kr., en söluandvirði þeirra nam samtals 6.790.791 kr., sem er stefnuþjárhæð máls þessa.

Skiptastjórar hafa lýst yfir því, að þeir muni samþykkja almenna kröfu stefnda í þrotabúið, jafna að höfuðstól þeirri fjárhæð, sem þrotabúið vinnur úr hendi stefnda, auk vaxta til 15. júní 1993, ef krafa búsins um riftun og endurgreiðslu nái fram að ganga.

Stefndi skýrir á hinn bóginn svo frá, að 5. mars 1993 hafi hann lánað Miklagarði hf. 10.000.000 kr. sem skammtímalán, og hafi átt að endurgreiða skuldina tíu dögum síðar, enda hafi framkvæmdastjóri Miklagarðs hf. þáverandi afhent stefnda tékka, að fjárhæð 10.027.500 kr., sem hafi mátt innleysa 15. mars 1993. Hafi framangreint verið í samræmi við lánaviðskipti, sem tíðkast hafi milli aðila nokkra undanfarna mánuði. Þegar tékkinn hafi verið sýndur til greiðslu 15. mars 1993, hafi hann reynst innstæðulaus. Miklagarður hf. hafi endurgreitt lánið með peningagreiðslum, sem lagðar hafi verið inn á tékkareikning stefnda, 1.915.056 kr. 18. mars 1993, 2.000.000 kr. 23. mars 1993, 1.000.000 kr. 30. mars 1993, 2.369.981 kr. 20. apríl 1993, 1.718.607 kr. 18. maí 1993 og 787.147 kr. 8. júní 1993.

Málsástæður og lagarök stefnanda.

Stefnandi telur, að almenn skilyrði til riftunar komi óumdeilanlega til greina. Ljóst sé, að möguleikar kröfuhafa á að fá fullnustu krafna sinna aukist, ef riftun nái fram að ganga, og einnig sé ljóst, að greiðsla til stefnda á viðskiptaskuld Miklagarðs hf. hafi ekki verið í samræmi við greiðslur til annarra kröfuhafa og því leitt til mismununar kröfuhafa.

Kröfu sína um riftun styður stefnandi eftirfarandi:

A. Að greiðsla víxilskuldar Miklagarðs hf. hafi verið innt af hendi með afhendingu þriðjamannsvíxla, sem teljist óvenjulegur greiðslueyrir úr hendi Miklagarðs hf., og sé því greiðslan riftanleg með vísan til 1. mgr. 134. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991.

B. Kröfu sína um riftun reisir stefnandi einnig sjálfstætt á því, að greiðslan hafi á ótilhlýðilegan hátt orðið stefnda til hagsbóta á kostnað annarra kröfuhafa og sé riftanleg með vísan til 141. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991.

Stefnandi telur, að skilyrði 1. mgr. 134. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991 komi til greina. Þessi skilyrði, sem séu hlutlæg, séu:

1. Að um sé að ræða greiðslu skuldar. Um þetta skilyrði vísist m. a. til

fram lagðrar könnunar, sem Emil Theódór Guðjónsson, löggiltur endurskoðandi, hafi unnið fyrir skiptastjóra á bókhaldi Miklagarðs hf.

2. Að greiðslan hafi verið innt af hendi á síðustu sex mánuðunum fyrir frestdag. Skuldin hafi verið greidd í maí 1993, en frestdagur miðist við 15. júní 1993, er bú Miklagarðs hf. hafi verið tekið til gjaldþrotaskipta, og sé því tímamörkum greinarinnar fullnægt.

3. Að skuldin hafi verið greidd með óvenjulegum greiðslueyri. Um þetta skilyrði vísist til fyrrgreindrar könnunar Emils Theódórs Guðjónssonar, löggilts endurskoðanda. Í henni komi m. a. fram, að greiðslan sé óvenjuleg, sé litið til fyrri viðskipta fyrirtækjanna. Af skýrslunni sé ljóst, að Mikligarður hf. hafi í viðskiptum sínum við stefnda greitt skuldir sínar með peningum, og verið ekki séð, að um greiðslur í öðru formi hafi verið samið.

4. Að greiðslan hafi ekki verið venjuleg eftir atvikum, en stefnandi fullyrðir, að engin venja hafi tíðkast í viðskiptum aðilanna í þessa veru, og vísar m. a. um þetta skilyrði til könnunar Emils Theódórs, sem fyrr er getið.

Stefnandi styður einnig riftunarkröfu sína sjálfstætt 141. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991 og telur, að um skilyrði lagagreinarinnar sé að ræða, en þau séu:

1. Að greiðslan hafi verið ótilhlýðileg sem slík, m. a. vegna grandsemi stefnda um ógjaldfærni Miklagarðs hf.

2. Að greiðsla skuldarinnar hafi verið sumum kröfuhöfum til hagsbóta á kostnað annarra.

3. Að Mikligarður hf. hafi verið ógjaldfær, þegar greiðslan var innt af hendi.

4. Að stefndi hafi vitað eða mátt vita um ógjaldfærni Miklagarðs hf., þegar greiðslan hafi verið innt af hendi, og þau atvik, sem gerðu það að verkum, að greiðslan var ótilhlýðileg.

Auk framangreindra málsástæðna vísar stefnandi á skilning fræðimanna og dómaframkvæmd á þessum lagaákvæðum.

Krafan um endurgreiðslu sé reist á 1. mgr. 142. gr. gjaldþrotalaga að því leyti, sem riftunarkrafan sé studd 134. gr. laganna, en á 3. mgr. 142. gr. sömu laga að því leyti, sem riftunarkrafan sé reist á 141. gr. gjaldþrotalaga.

Krafan um vexti og dráttarvexti sé samkvæmt ákvæðum III. kafla laga nr. 25/1987, en krafan um málskostnað skv. 1. mgr. 130. gr., sbr. 129. gr. einkamálagaga nr. 91/1991.

Málsástæður og lagarök stefnda.

Stefndi telur dómkröfur stefnanda ekki eiga við rök að styðjast. Stefndi hafi ekki tekið við þriðjamannsvíxlum af Miklagarði hf. til greiðslu á framangreindu skammtímaláni (hvorki víxilskuld né skuld vegna vöru-

kaupa). Hins vegar, eins og fram lögð gögn beri með sér og staðfesti, séu tilgreindir víxlar afhentir verðbréfavíðskiptum Samvinnubankans til sölumeðferðar af hálfu Miklagarðs hf., sem einnig sé eigandi víxlanna, jafnframt því sem óskað sé eftir, að andvirði þeirra, þegar sala þeirra hafi farið fram, verði greitt inn á tékkareikning stefnda. Umræddir víxlar verði þess vegna aldrei eign stefnda. Stefndi taki einungis við peningagreiðslum frá Miklagarði hf.

Af framansögðu sé ljóst, að stefndi hafi ekki tekið við greiðslu skuldar í formi óeðlilegs greiðslueyris. Í stefnu segi m. a.: „Af skýrslunni er ljóst, að Miklagarður hf. hefur í víðskiptum sínum við stefnda greitt skuldir sínar með peningum, og verður ekki séð, að um greiðslur í öðru formi hafi verið samið.“ Undir þetta sé tekið. Stefndi telji því riftunarkröfu reista á 1. mgr. 134. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991 ekki eiga við rök að styðjast.

Jafnframt mótmælir stefndi riftunarkröfu stefnanda á grundvelli 141. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991. Stefndi telur þær greiðslur, sem krafist er riftunar á, ekki ótilhlýðilegar, eins og á stóð, og að stefnandi hafi ekki lagt fram gögn til sönnunar ætlaðri fullyrðingu sinni um, að skilyrði 141. gr. komi til greina, en sú sönnunarbyrði hvíli á honum. Miklu fremur megi halda því fram, að riftun stefnanda gagnvart stefnda að þessu leyti, nái hún fram að ganga, vegna tilgreindra peningagreiðslna feli í sér stórlega mismunun gagnvart öðrum viðtakendum slíkra greiðslna síðustu mánuði fyrir frestdag.

Stefndi mótmælir sjálfstætt upphafsdegi vaxtakröfu stefnanda. Um kröfu stefnda um málskostnað úr hendi stefnanda vísar stefndi á XXI. kafla laga nr. 91/1991, aðallega 130. gr. Hann segir kröfu um virðisaukaskatt á málflutningsþóknun reista á lögum nr. 50/1988. Stefndi sé ekki virðisaukaskattsskyldur. Því beri honum nauðsyn til að fá dóm fyrir skatti þessum úr hendi stefnanda.

Forsendur og niðurstaða.

Stefnandi styður riftunarkröfu sína m. a. 1. mgr. 134. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991. Samkvæmt þeirri grein er heimiluð riftun á greiðslu skuldar síðustu sex mánuði fyrir frestdag, m. a. ef greitt er með óvenjulegum greiðslueyri, nema greiðslan hafi virst venjuleg eftir atvikum.

Ágreiningslaust er með málsaðilum, að umræddir 13 víxlar hafi verið afhentir verðbréfavíðskiptum Samvinnubankans til sölumeðferðar af hálfu Miklagarðs hf., sem einnig hafi verið eigandi víxlanna, jafnframt því sem óskað hafi verið eftir, að andvirði þeirra, þegar sala þeirra hafi farið fram, yrði greitt inn á tékkareikning stefnda við Landsbanka Íslands.

Dómurinn telur, að líta beri til þess, að greiðslan var fólgin í peninga-

verðmæti víxlanna, en ekki nafnverði þeirra. Umræddir víxlar urðu aldrei eign stefnda, þeir voru aldrei afhentir honum, og þeir komust aldrei í hendur hans. Stefndi tók í raun einungis við því, sem greitt var inn á reikning hans af hálfu Miklagarðs hf. Verður því að telja, að hér hafi verið um peningagreiðslu að ræða, þar sem peninganna var aflað með sölu víxlanna. Dómurinn telur, að eftir atvikum skipti ekki máli í þessu sambandi, hvernig peninganna var aflað eða hver uppruni þeirra var. Um var að ræða kaup verðbréfavíðskipta Samvinnubankans á víxlum, sem fram fóru með venjubundnum hætti, þ. e., um var að ræða víðskiptahætti með verðbréf, sem eru mjög algengir í víðskiptalífni, en ekki sérstæð eða óvenjuleg kaup lausafjár. Verðbréfavíðskipti Samvinnubankans voru ekki eiginlegur greiðandi fjárins, heldur Miklagarður hf. Endurgreitt var skammtímalán, sem veitt var, er fyrirtækið átti erfitt uppdráttar, eftir að það var í gjalddaga fallið. Ekki verður því séð, að markmið þessara víðskipta hafi verið að sniðganga umrætt ákvæði með dulbúnum hætti. Endurgreiðsla lánsins, svo sem hún var gerð, verður þannig eftir atvikum í heild sinni ekki talin óvenjuleg, en ekki var samið um annan greiðslumáta, og peningagreiðslu verður að telja venjulegan greiðslueyri. Dómurinn telur því riftunarskilyrði 1. mgr. 134. gr. laganna ekki koma til greina, og er ekki fallist á heimild stefnanda til riftunar endurgreiðslunnar á þessum forsendum.

Stefnandi reisir riftunarkröfu sína einnig á 141. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991. Regla 141. gr. laganna byggist á huglægum grundvelli, þ. e., að stefndi hafi meðal annars vitað eða mátt vita um ógjaldfærni stefnanda, þegar lánið var veitt, svo og, að greiðslan hafi verið ótilhlýðileg á kostnað annarra kröfuhafa. Sönnunarbyrðin um, að greinin eigi við, hvílir á þrotabúi. Ber búið sönnunarbyrðina um ógjaldfærni stefnanda og um það, hvort stefndi hafi vitað eða mátt vita um ógjaldfærnina, og um þær aðstæður, sem gerðu greiðsluna ótilhlýðilega.

Við mat á því, hvort riftunarregla þessi eigi við í þessu máli, einkum hvort um ótilhlýðilega ráðstöfun var að ræða, ber að hafa í huga, að um skammtímalán var að ræða, sem veitt var í greiðsluerfiðleikum fyrirtækisins og endurgreitt með peningum, eftir að það var fallið í gjalddaga. Ekkert hefur verið fært fram af stefnanda hálfu, er bendi til, að stefndi hafi beinlínis vitað um ógjaldfærni stefnanda, þ. e., að eignir hans hafi verið minni en skuldir á þeim tíma, er lánið var veitt, og ekki hefur verið sýnt fram á, að stefndi hafi vitað eða mátt vita um, að fyrirtækið væri komið í endanlegt greiðsluþrot, er lánið var endurgreitt. Breytir engu um þessa niðurstöðu, þótt stefndi hafi verið hluthafi í Miklagarði hf. og bæði fyrirtækin hafi haft um tíma sameiginlegan stjórnarformann. Svo virðist sem fram að þessum

tíma hafi verið unnið að því að rétta hlutafélagið af með sölu eigna svo og öðrum aðgerðum til bjargar því.

Að þessu athuguðu þykir ósannað, að stefndi hafi vitað eða mátt vita um ógjaldfærni Miklagarðs hf., er lánið var endurgreitt. Þá hefur ekki heldur verið gert sennilegt, að Miklagarður hf. hafi orðið ógjaldfær sérstaklega vegna lánsins eða endurgreiðslu þess, og eftir atvikum verður ekki talið, að endurgreiðsla á þessu skammtímaláni með peningum, þótt hún hafi farið fram stuttu fyrir gjaldþrot, sé ótilhlýðileg ráðstöfun.

Af þeim ástæðum, sem hér hafa verið raktar, verður að sýkna stefnda af riftunarkröfu stefnanda. Með tilvísun til þess verður enn fremur að hafna kröfu stefnanda um endurgreiðslu á 6.790.791 kr. ásamt vöxtum.

Eftir atvikum málsins og með tilvísun til 3. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991 þykir rétt, að hvor málsaðili beri sinn kostnað af málinu.

Jón L. Arnalds héraðsdómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð :

Stefndi, Samvinnulífeyrissjóðurinn, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, þrotabús Miklagarðs hf., í máli þessu.

Málkostnaður fellur niður.
